

171489v

السلامة العامة

تحليل حقوقی اقتصادی بنگاه داری مؤسسات مالی و اعتباری

مؤلف :

جواد نوری

تحلیل حقوقی اقتصادی بنگاه داری مؤسسات مالی و اعتباری

جواد نوری

مؤلف:

انتشارات راه دکتري (همکار سنجش و دانش)

ناشر:

۵۰۰ نسخه

تیراژ:

۱۳۹۷-اول

نوبت چاپ:

۹۷۸-۶۰۰-۴۶۵-۶۰۳-۰

شابک:

۱۸۰۰۰ تومان

کلیه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلف محفوظ می باشد

سرشناسه	: نوری، جواد، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل حقوقی اقتصادی بنگاه‌داری مؤسسات مالی و اعتباری/مؤلف جواد نوری.
مشخصات نشر	: تهران: راه دکترا؛ سنخش و دانش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ ص.
شابک	: 978-600-465-603-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: بانک و بانکداری -- ایران
موضوع	: Banks and banking -- Iran
موضوع	: شرکت‌های مالی
موضوع	: Finance companies
رده بندی کنگره	: HG2۲۷۰/۲/۱۶۰۹ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۳۳۲/۱۰۹۵۵
شماره کتابشناسی	: ۵۲۴۴۸۷۰

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
زوش	۵
پیشینه	۶
ساختار	۷
بخش مقدماتی: کلیات	۷
بخش مقدماتی	۹
کلیات	۹
فصل اول: کلیات بازار سرمایه	۱۰
مبحث اول: مفهوم بنگاه مالی	۱۰
مبحث دوم: مفهوم و مصادیق بنگاه اقتصادی	۱۱
گفتار اول: مفهوم بنگاه اقتصادی	۱۱
گفتار دوم: مصادیق بنگاه اقتصادی	۱۳
مبحث سوم: تعریف بازار مالی و کارکرد آن در نظام اقتصادی	۱۷
مبحث چهارم: تعریف دارایی و کارکرد آن در نظام اقتصادی	۱۸
مبحث پنجم: انواع واسطه های مالی	۱۹
گفتار اول: واسطه های مالی سیردهیز	۲۰
گفتار دوم: واسطه های مالی غیرسیردهیز	۲۱
مبحث ششم: کارکرد واسطه های مالی	۲۳
فصل دوم: کلیات واسطه گران مالی در بازار	۲۶
مبحث اول: تعریف مؤسسه اعتباری و اهمیت مؤسسات مالی و اعتباری در نظام اقتصادی	۲۷
مبحث دوم: طبقه بندی نهادهای پولی	۲۹
گفتار اول: طبقه بندی بر اساس ملاک مالکیت	۲۹
گفتار دوم: طبقه بندی بانکها بر مبنای نقش نظام بانکداری ملی	۳۰
مبحث سیم: اصول حاکم بر نظام حقوق بانکی	۳۳

۳۷	بخش اول
۳۷	ماهیت بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری
۳۹	مبحث اول: تعریف شرکت مادر تخصصی با هلدینگ
۴۱	مبحث دوم: انواع همافزایی ناشی از عملکرد هلدینگ
۴۲	مبحث سوم: فلسفه وجودی هلدینگ و بررسی پیکربندیهای شرکتهای مادر
۴۵	مبحث چهارم: طرف مدیریتی-نظارتی در شرکتهای مادر تخصصی
۴۵	گفتار اول: سبک برنامه‌ریزی استراتژیک
۴۶	گفتار دوم: سبک کنترل مالی
۴۸	گفتار سوم: سبک کنترل استراتژیک
۴۹	مبحث پنجم: استراتژی و تجزیه و تحلیل آن در سطح هلدینگ
۵۰	گفتار اول: تجزیه و تحلیل پور (ولپو) (استراتژی پور تفلوپ)
۵۱	گفتار دوم: تجزیه تحلیل مادر (استراتژی مادری)
۵۱	مبحث ششم: تطبیق رابطه حقوقی بین شرکتهای تابعه و شرکت مادر با بنگاههای زیرمجموعه مؤسسات مالی و اعتباری
۵۲	فصل دوم: گروه اقتصادی با منافع مشترک
۵۴	فصل سوم: ماهیت بنگاهداری از منظر فعالیتهای مجا مؤسسات مالی و اعتباری
۵۶	گفتار اول: تجهیز منابع
۵۷	گفتار دوم: تخصیص منابع مالی
۶۰	گفتار سوم: تحلیل حقوقی مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم
۶۱	فصل سوم: میزان بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری از منظر خود اظهاری این مؤسسات و اطلاعات بررسی
۶۲	مبحث اول: بررسی تعداد شرکتهای تابعه و موضوعات آنها در ۲۷ مؤسسه مالی و اعتباری
۷۴	مبحث دوم: تحلیل تعداد و موضوعات شرکتهای تابعه مؤسسات مالی و اعتباری
۷۶	بخش دوم
۷۶	آثار منفی و مثبت بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری
۷۸	مبحث اول: تضاد بنگاهداری افراطی با ماهیت قانونی مؤسسات مالی و اعتباری
۸۱	مبحث دوم: مخالفت بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری با عنصر ریسک مطروحه در کمیته بازل
۸۲	گفتار اول: انواع ریسک در فعالیتهای مؤسسات مالی و اعتباری و بانکها

۸۴	گفتار دوم: تحلیل ریسک ناشی از بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری
	مبحث سوم: بنگاه داری مؤسسات مالی و اعتباری و نقض مقررات مربوط به فضای رقابتی و تأثیر آن بر عنصر
۸۷	رقابت در بازار
۸۷	گفتار اول: مفهوم فضای رقابتی و بیان شرطیت رقابت برای بازار
۹۱	گفتار دوم: تحلیل ماهیت ضد رقابتی بنگاهداری خلاف قوانین بانکی
۹۴	مبحث چهارم: ایجاد رکود در بخش تولیدی و ایجاد تورم
۹۴	گفتار اول: عوامل تورم
۹۶	گفتار دوم: علت ایجاد تورم ناشی از بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری
	مبحث پنجم: تأثیر بنگاهداری خارج از عرف قانونی، با شفافیت و آزادی اطلاعات مورد نیاز در عرصه اقتصادی
۹۷	
۹۷	گفتار اول: تعریف شفافیت اطلاعات و ضرورت آن در عرصه حقوقی و اقتصادی
۹۹	گفتار دوم: چالش عدم شفافیت در اطلاعات بنگاههای تابعه مؤسسات مالی و اعتباری
۱۰۳	فصل دوم: فرصتهای ناشی از بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری
	مبحث اول: سرعت بخشیدن به اجرای سیاستهای کلان اصل ۴۴ قانون اساسی با استفاده از پتانسیل بنگاهداری
۱۰۳	مؤسسات مالی و اعتباری
۱۰۴	گفتار اول: مفهوم خصوصیسازی و اهمیت آن در عرصه اقتصادی
	گفتار دوم: بررسی به کارگیری پتانسیل بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری در تحقق اهداف اصل ۴۴ قانون اساسی
۱۰۵	
۱۰۹	مبحث دوم: تأمین مالی پروژههای پرهزینه و دانش بنیان
۱۱۰	گفتار اول: مفهوم شرکتهای دانش بنیان و جایگاه آنها در نظام اقتصادی
۱۱۱	گفتار دوم: اهمیت تأمین مالی و توجه به شرکتهای دانش بنیان
۱۱۴	بخش سوم
	تحلیل حقوقی و اقتصادی بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری بر اساس تئوری حقوق و اقتصاد و خروجی ماتریس
۱۱۴	SWOT
۱۱۵	فصل اول: تحلیل حقوقی و اقتصادی بنگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری بر اساس تئوری حقوق و اقتصاد
۱۱۵	مبحث اول: مفهوم کارایی
۱۱۸	مبحث دوم: تحلیل آثارآمدی قواعد بنگاهداری بر اساس نظریه کارایی با مفهوم افزایش ثروت

۱۲۰	فصل دوم: تحلیل بینگاهداری مؤسسات مالی و اعتباری توسط بررسی ماتریس SWOT
	مبحث اول: بیان نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدات موجود در مؤسسات مالی و اعتباری و بیان استراتژیهای
۱۲۱	حاصل از ماتریس SWOT
۱۲۲	گفتار اول: بیان سرفصلهای ماتریس SWOT
۱۲۳	گفتار دوم: استراتژیهای حاصله از ماتریس SWOT
۱۳۰	مبحث دوم: تحلیل خروجی ماتریس SWOT
۱۳۳	منابع و مآخذ

نظام مالی یکی از مهم‌ترین اجزای هر اقتصاد به شمار می‌رود که این نظام، شامل شبکه‌ای از بازارهای مالی، مؤسسه‌ها، شرکت‌های تجاری، خانوارها و دولت است که در آن نظام مشارکت داشته و عملیات بازار مالی را تنظیم می‌کنند. مؤسسه‌های مالی و پولی به عنوان واسطه‌گران این چرخه به اتحاد مردم، شرکت‌ها و مؤسسه‌های دولتی و غیر دولتی ارائه خدمات می‌کنند.

بانک‌ها منابع مالی را از دست کسانی که دارای مازاد این منابع هستند به دست کسانی که کمبود منابع مالی دارند (مانند کارآفرینان) می‌رسانند. در نتیجه بانک‌ها باید باعث افزایش سرمایه‌گذاری، تولید و بهبود رشد اقتصادی گردند.

نظام بانکی هر کشور، بخشی از نظام اقتصادی است که متناسب با ویژگی‌های اقتصادی آن کشور سازمان‌دهی می‌شود. در جهت هدف‌ها و نیازهای آن نظام فعالیت می‌کند. به عبارتی هر نظام اقتصادی، نظام بانکی را متناسب با هدف‌ها و نیازهای خود سازمان داده و به کار می‌گیرد.

برای دارایی‌های مالی دو کارکرد عمده ذکر کرده‌اند که مؤسسات مالی و اعتباری باید به این دو کارکرد در جهت پویایی گردش نقدینگی توجه نمایند:

الف - انتقال وجوه از کسانی که پول اضافی دارند به کسانی که برای سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها به پول نیازمندند. ب - انتقال یا توزیع خطر حاصل از دارایی‌های مشهود بین متقاضیان وجوه و دارندگان وجوه.

با توجه به کارکردهای بازارهای مالی و همچنین اهداف مندرج در ماده ۱ قانون عملیات بانکی بدون ربا، مشخص می‌گردد که مهم‌ترین وظیفه بانک گردش عادلانه و منطقی سرمایه در جهت اهداف اقتصادی آن کشور است. در نتیجه انحراف از اهداف نهاد استراتژیکی چون بانک، موجب دور شدن یک نظام اقتصادی از اهداف خود می‌شود و می‌تواند باعث کاهش قابل توجه رشد اقتصادی شده و در صورت عدم چاره‌اندیشی، موجب عدم بازدهی مناسب آن

نظام اقتصادی خواهد گشت. چابکی یک نظام اقتصادی به منبع اصلی آن، یعنی سرمایه وابسته است و بانک که با جلب سرمایه و تخصیص آن جهت تأمین نیازهای مالی نقش بسیار حساسی در تنظیم روابط اقتصادی بازی می‌کند در صورت منحرف شدن از اهدافی که فلسفه وجودی بانک براساس آن است موجب انحراف سرمایه و در نتیجه عدم نیل نظام اقتصادی به اهداف خود می‌گردد. حال با توجه به جایگاه و اهمیت بانک‌ها، اهمیت موضوع مورد بحث آشکار می‌گردد. زیرا مهم‌ترین هدف بانک‌ها هدایت و گردش سرمایه است که با بنگاهداری بیش از حد مجاز، باعث ایجاد یک خلأ مالی در نظام اقتصادی می‌گردد.

بانک مرکزی ایران، «ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار اطلاعات عمومی توسط موسسات اعتباری» را منتشر کرده و همه بانک‌ها اعم از دولتی و خصوصی را ملزم نموده است که اطلاعات مربوط به انواع فعالیت‌هایشان را در سرفصل‌های قابل بررسی و اندازه‌گیری در سایت بانک‌ها منتشر کنند و در اختیار عموم قرار دهند.

همچنین بزرگ‌ترین بخش منابع بانک‌ها از طریق سپرده‌های مردم تأمین می‌شود. اصولاً سپرده‌گذاران مایل به ریسک سرمایه‌گذاری‌های پرخطر نیستند؛ بنابراین بانک‌ها نباید اجازه داشته باشند با منابع متعلق به دیگران، کارهای پرریسک انجام دهند. از سوی دیگر شفافیت اطلاعات که براساس آن میزان شاخص‌های اقتصادی از جمله نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم، میزان نقدینگی در بازار و ... اعلام می‌گردد و براساس این شاخص‌ها سیاست‌های کلی اقتصادی در کوتاه‌مدت و بلندمدت تدوین می‌گردد، به دلیل بنگاهداری خارج از عرف قانونی به صورت دقیق اعلام نمی‌گردد. زیرا این مؤسسات در صورت اعلام آمار دقیق از عملکرد خود از سوی بانک مرکزی با برخوردهای قانونی مواجه می‌گردد. لذا مؤسسات مالی و اعتباری به عنوان قلب تپنده نقدینگی در سیستم اقتصادی، در صورت عدم اعلام آمار دقیق موجب سیاست‌گذاری اشتباه از سوی متولیان این امر می‌گردد که این امر موجب آثار سوء اقتصادی از جمله رکود، تورم و عدم توزیع عادلانه ثروت می‌گردد.

از این رو با حیثیت دو گانه این پدیده، از جهت فرصت‌سازی برای نظام اقتصادی و یا مانع‌تراشی در جهت پویایی عنصر سرمایه و ایجاد بستر سرمایه‌گذاری مواجه می‌باشیم که در این مطالعه به بررسی این دو حیثیت می‌پردازیم.

در فضای کنونی حاکم بر بازار ایران، که یک دوره رکود تورمی را تجربه می‌نماید، واسطه‌گران مالی از نقش برجسته‌ای جهت ایجاد فضای رقابتی و فراهم آوردن بستر کسب‌وکار مناسب برخوردار می‌باشند. مؤسسات مالی و اعتباری به عنوان مهم‌ترین مصداق از واسطه‌گران مالی، نقش جذب سرمایه و گردش آن را در میان کسانی که برای سرمایه‌گذاری نیاز به پول دارند ایفاء می‌نمایند. حال با توجه به جایگاه قانونی و حساس این مؤسسات و نقش جذب سرمایه و هدایت آن به سمت بخش‌های نیازمند اقتصادی، به خصوص تولید داخلی که نتیجه آن بهبود شاخص‌های اقتصادی می‌گردد، سرمایه جذب شده با توجیهات غیرقانونی، به شرکت‌های تأسیس شده توسط مؤسسات مالی و اعتباری هدایت شود، تأثیرات مثبت و منفی بر بازار سرمایه خواهد گذاشت.

این مجموعه به شناسایی و تبیین تأثیر بنگاه‌داری، توسط مؤسسات مالی و اعتباری بر نظام حقوقی و اقتصادی می‌پردازد و با بیان مواد قانونی حاکم بر نظام بانکی کشور و همچنین آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های م‌صوب بانک مرکزی و شورای پول و اعتبار به عنوان نهادهای نظارتی بر فعالیت‌های مؤسسات مالی و اعتباری، این هدف را دنبال می‌کند تا تهدید ناشی از بنگاه‌داری مؤسسات مالی و اعتباری را با استفاده از تحلیل حقوقی و اقتصادی برگرفته از ماتریس SWOT به فرصت تبدیل نماید و خط‌مشی مناسبی را جهت هدایت مؤسسات مالی و اعتباری به نهادهای تقنینی و نظارتی مربوطه ارائه نماید.

ضرورت انجام

مؤسسات مالی و اعتباری با توجه به ماهیت حقوقی آن‌ها، در عالم اقتصاد نقش واسطه‌گری مالی را ایفاء می‌کنند. حال هر عاملی مؤسسات مالی را از وظیفه ماهوی آن‌ها دور نماید، تأثیر مستقیم آن در شاخص‌های اقتصادی نمایان می‌گردد.

واسطه‌گری مالی به معنای تسهیلات‌دهی از محل سپرده‌های مشتریان مؤسسات مالی است که بخش اعظم این تسهیلات باید بنگاه‌ها تزریق گردد تا در نتیجه آن تولید افزایش یابد. حال اگر مؤسسات مالی با تسهیلات‌دهی به بنگاه‌های تابعه خود از ماهیت واسطه‌گری خود دور شده و قدرت تسهیلات‌دهی را به سایر بنگاه‌ها از دست خواهند داد، نتیجه آن شاخص‌های منفی اقتصادی مانند رکود، تورم، کاهش رقابت در بازارهای مالی، بیکاری و در بالاترین درجات آن، ورشکستگی بنگاه‌های غیرتابعه بر اثر کاهش قدرت تسهیلات‌دهی مؤسسات مالی در اثر پرداختن به شرکت‌دار و مدیریت این بنگاه‌ها و تزریق نقدینگی حاصل از سپرده‌های مشتریان به شرکت‌های تابعه خود می‌باشد.

در نتیجه اهمیت این بحث، ارائه راهکار جهت کنترل پدیده‌ای است که در صورت عدم هدایت آن، آثار سوء بر نظام اقتصادی خواهد گذاشت.

اهداف

الف) بررسی فرصت‌های احتمالی ناشی از بنگاه‌داری در صورت اجرای قانونی بنگاه‌داری از سوی مؤسسات مالی و اعتباری.

ب) بررسی خلأهای حقوقی و نظارتی از جمله نظارت بانک مرکزی در افزایش بنگاه‌داری خارج از عرف حقوقی مؤسسات مالی و اعتباری.

ج) بررسی این موضوع که پدیده بنگاه‌داری، در حال حاضر چه منافع و چه مضراتی را برای نظام اقتصادی در پی داشته است.